

tura (na Taboru), podana v detajlih na str. 19, 29 in 31. Ena teh slik nam kaže balkon v celoti, pogledan od spodaj, druga pa arhitekturno sliko, ki jo ima opazovalec, če stoji na balkonu samem. — V vojnih spomenikih za Boh. Belo in Trbovlje pa sta dve ideji: Spomenik naj kaže ogromnost življenjskih žrtev, ki jih je zahtevala vojna samo v enem kraju, ta je prva, druga pa je ljubezen svojcev. Spomenik za Boh. Belo (str. 27) obstoji iz betonskega podstavka, zgoraj pokritega s kamenito ploščo, na kateri stoji en sam kamen kakor prst proti nebu. V ta kamen so udobljene dolbinice, podobno antičnim columbarijem. Vsaka žrtev ima svojo dolbinico, v katero hodi prižigat lučico njej zvesta duša, ali pa jo krasit z zeleno vejico ali rožico. Pod vsako dolbino stoji ime tistega, ki mu je posvečena. Spomenik za Boh. Belo je zasnovan bolj s čustvene strani — za ljudstvo, ki živi daleč od sveta, oni za Trbovlje je pa bolj racionalistično navdahnjen, ker so Trbovlje povsem druga tla kot Bohinj. Kot pest revolucijonarja stoji. Na svojem trupu, okroglem stebru iz belega marmorja, ima napisano nešteto množico žrtev molohe. Ob njem se vijeta ob vsaki strani po dve trnjevi veji (iz kovanega železa), v katere so vpletene lučke. Na glavi spomenika leži težek kamen, ki ves spomenik ščiti pred padavinami, simbolično ga pa tlači kot mōra. Maska v podstavku — znak udruženja slov. vojakov — ne spada k spomeniku. Prišla je tja zato, ker je ves njihov odbor v Trbovljah sklenil, da mora priti na spomenik. Tudi pri postavljanju je nesloga naziranj povzročila, da je spomenik preveč navzgor zasukan (sl. str. 1).

Povedal sem tu nekaj o tem, kar goni motor mojega hotenja in dela. — Končno še eno opazko na račun tistih, ki pravijo, da je vsa umetnost predvsem v formi in ne v ideji. Jaz morem za svojo osebo izjaviti, da bi mi brez ideje sploh ne bilo mogoče ustvariti kake oblike, ki bi jo smatral za kaj vredno. Res pa je, da slaba oblika ne more podati niti dobro ideje, niti sama na sebi ne more obveljati. Eno stoji: če je moje srce prazno, v umetnosti ne morem ustvarjati in naj bi bil formalno še tako izvežban. Vse, kar hočem dobrega ustvariti, mora biti izraz notranje potrebe. Da pa to dejstvo ustvarja za vsak slučaj posebej nove oblike, — oblike ki morejo odgovarjati samo tej resnični potrebi — in ne tistih, ki so jih rabili naši predniki, je bilo zame že od vsega začetka mojega udejstvovanja v arhitekturi izven vsake diskusije.

Kar sem že enkrat poudaril, podčrtavam ob koncu še enkrat: Za nas more biti zgodovinska zakladnica umetnosti prav isto, kar more biti humanistična izobrazba za splošno vzgojo sodobnih ljudi; to, kar more biti Homer sedanjim pesnikom, Shakespeare sedanjim dramatikom, Beethoven muzikom, Michelangelo kiparjem: — samo vzgajamo se lahko ob njih, brusimo popolnost čutenja, prihajamo do globljega spoznavanja

I. Vurnik: Arhitektura

nja življenja in lepote, ki se nam odkrivata v njih delih — vse pa, kar sami hočemo ustvariti v umetnosti trajno vrednega, mora priti iz nas samih.

Problem slovenske izobrazbe

Dr. Franjo Čibej

Uvod

Početki in temelji naše nacionalne kulture in enote segajo precej daleč nazaj v zgodovino. Če že ne sežemo do dobe slovenske reformacije, moramo gotovo začeti vsaj z našimi »preporoditelji«, torej s koncem 18. stoletja. Od tu dalje obstoja izrazita smer do trenutka našega narodnega zedinjenja. In če je bilo prej vprašanje slovenske izobrazbe predvsem in najprej političnega značaja (boriti smo se morali za najnujnejša prava nacionalnega življenja), je z zedinjenjem bila dosežena ona točka, ko je problem slovenske izobrazbe postal predvsem problem duhovno-kulturne moči, problem notranje sile in notranje orientacije. Naša uvrstitev v enotno nacionalno državo je v obilni meri prenesla težišče našega nacionalnega življenja iz zunanjosti v notranjost. Le v toliko, kolikor žive naše narodne manjšine izven naše države, obstoja še politično vprašanje slovenske izobrazbe.

S tem pa je že rečeno, da namen predstoječe razprave ni nikakšnega političnega značaja, da